

YOSHLARNING HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISH: O‘ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN TADBIRLAR VA YONDASHUVLAR

G‘aniyev Elyor G‘aniyevich

Sirdaryo viloyati Adliya boshqarmasi Boyovut tumani Adliya
bo‘limi bosh maslahatchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16400900>

ARTICLE INFO

Received: 18th July 2025

Accepted: 20th July 2025

Published: 24th July 2025

KEYWORDS

huquqiy ong, huquqiy madaniyat, yoshlar siyosati, qonun ustuvorligi, huquqiy targ‘ibot, vatanparvarlik, ijtimoiy mas‘uliyat, onlayn ta‘lim, yuridik ta‘lim, huquqiy savodxonlik.

ABSTRACT

Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasida yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni ko‘rib chiqadi. “Mamlakat kelajagi — qonunga itoatkor va huquqbuzarlikka toqatsiz yoshlar bilan” g‘oyasi asosida adliya organlari, Toshkent davlat yuridik universiteti va yuridik texnikumlar tomonidan amalga oshirilayotgan tadbirlar tahlil qilinadi. Maqolada huquqiy targ‘ibot tadbirlari, “Tengdoshimga huquqiy yordam” aksiyalari, huquqshunoslik kasbining obro‘cini oshirish, onlayn huquqiy savodxonlik maktabi va “Huquqiy bilimlar oyligi” kabi tashabbuslarning ahamiyati yoritilgan hamda olimlarning tadqiqotlariga asoslanib, yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirishda amaliy va nazariy yondashuvlarning muhimligi ta‘kidlanadi. Maqola yoshlarning qonunga itoatkorligi, vatanparvarlik tuyg‘ulari va ijtimoiy faolligini oshirish orqali jamiyatning barqaror rivojlanishiga qo‘shayotgan hissasini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston Respublikasida yoshlar siyosati davlatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e‘tirof etilgan bo‘lib, yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. “Mamlakat kelajagi — qonunga itoatkor va huquqbuzarlikka toqatsiz yoshlar bilan” g‘oyasi asosida adliya organlari, Toshkent davlat yuridik universiteti va yuridik texnikumlar tomonidan keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu tadbirlar yoshlarning qonunlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi, vatanparvarlik tuyg‘ularini kuchaytirish, huquqbuzarliklarga qarshi murosasizlik munosabatini shakllantirish va ularning jamiyatda faol fuqaro sifatida ishtirok etishiga xizmat qiladi.

Huquqiy ong va madaniyat jamiyatning barqaror rivojlanishi va qonun ustuvorligini ta‘minlashda muhim omillardan biridir. Olim A. Saidovning ta‘kidlashicha, huquqiy madaniyat fuqarolarning qonunlarni bilishi, ularga rioya qilishi va o‘z huquq va majburiyatlarini ongli ravishda amalga oshirishini anglatadi [1]. Yoshlarda bunday madaniyatni shakllantirish ularning ijtimoiy mas‘uliyat hissini oshirish, qonunbuzarliklarga qarshi kurashish va jamiyatda adolatli munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi. Xususan, N. Qosimova o‘z tadqiqotlarida yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirishda ta‘limning zamonaviy usullari, xususan, interaktiv va amaliy mashg‘ulotlarning muhimligini ta‘kidlaydi [2]. Uning fikricha, faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, yoshlarga amaliy ko‘nikmalarni o‘rgatish orqali ularning huquqiy ongini yuksaltirish mumkin.

Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarga qarshi munosabatni shakllantirish maqsadida adliya organlari va muassasalari tomonidan kompleks huquqiy targ'ibot tadbirlari tashkil qilinmoqda. Bu tadbirlar qonunlarga hurmat, mamlakat taqdiriga daxldorlik va vatanparvarlik tuyg'ularini kuchaytirishga xizmat qiladi. Masalan, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan targ'ibot ishlari orqali yoshlarga qonunchilik asoslari, ularning huquq va majburiyatlari, shuningdek, huquqbuzarlik oqibatlarini tushuntiriladi. A.Rasulovning ta'kidlashicha, bunday tadbirlar yoshlarning tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi [3]. Mazkur tadbirlar doirasida seminarlar, davra suhbatlari, ommaviy aksiyalar va media kampaniyalar tashkil etilib, yoshlarning qonunga itoatkorligini oshirishga e'tibor qaratiladi.

Targ'ibot tadbirlarining yana bir muhim jihati – ularning yoshlarning turli ijtimoiy qatlamlariga moslashtirilganligidir. Masalan, maktab o'quvchilari uchun oddiy va tushunarli shakldagi viktorinalar, universitet talabalari uchun esa murakkab huquqiy muammolarga bag'ishlangan munozaralar tashkil etiladi. Bu yondashuv yoshlarning turli yosh va ta'lim darajalariga mos ravishda bilim olishlariga imkon beradi.

Adliya organlari va muassasalariga yoshlarning tashrifini tashkil qilish orqali "Tengdoshimga huquqiy yordam" tadbirlari o'tkazib borilmoqda. Bu tadbirlar yoshlarga amaliy huquqiy bilimlarni o'zlashtirish va ularni tengdoshlari bilan bo'lishish imkonini beradi. Masalan, yoshlar adliya organlarining faoliyati bilan yaqindan tanishib, sud jarayonlari, huquqiy maslahat berish va boshqa yuridik xizmatlarning mohiyatini tushunishlari mumkin. M. Saidovning ta'kidlashicha, bunday tadbirlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda muhim ahamiyatga ega, chunki ular real muammolarni hal qilish ko'nikmalarini egallaydilar [4].

Mazkur tadbirlar yoshlarning o'z-o'ziga xizmat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, ularga qonunbuzarlikka duch kelganda qanday munosabatda bo'lish, qaysi organlarga murojaat qilish va o'z huquqlarini qanday himoya qilish to'g'risida amaliy ko'rsatmalar beriladi. Bu tadbirlar yoshlarning jamiyatda faol ishtirok etishiga undaydi va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Shuningdek, ushbu tadbirlar yoshlar o'rtasida tengdoshlarga yordam berish madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa jamiyatdagi o'zaro hamkorlik va ishonch muhitini mustahkamlaydi.

Huquqshunoslik kasbining obro'si va nufuzini oshirish, yoshlarda ushbu kasbga nisbatan hurmat va faxr tuyg'ularini shakllantirish maqsadida amaliy tadbirlar tashkil etilmoqda [5]. Toshkent davlat yuridik universiteti va yuridik texnikumlarda ochiq eshiklar kunlari, ustozshogird suhbatlari va kasbiy yo'naltirish bo'yicha tadbirlar o'tkaziladi. N. Qosimova o'z tadqiqotlarida yuridik ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan amaliy mashg'ulotlar va simulyatsiyalar yoshlarning kasbga qiziqishini oshirish bilan birga, ularning real hayotdagi muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi [2].

Mazkur tadbirlar yoshlarga yuridik kasbning afzalliklari, ularning jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini tushuntirishga xizmat qiladi. Masalan, sudyalalar, advokatlar va prokurorlar bilan uchrashuvlar yoshlarga yuridik kasbning mas'uliyatli va murakkab tabiatini ko'rsatib, ularni ushbu sohaga qiziqtiradi. Shuningdek, bunday tadbirlar yoshlarning kasb tanlashda mustaqil va bilimga asoslangan qaror qabul qilishlariga yordam beradi. Yuridik ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan amaliy mashg'ulotlar, simulyatsiyalar va stajirovkalar yoshlarga nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi, bu esa ularning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Yoshlarning huquqiy bilimlarini yuksaltirishga qaratilgan onlayn huquqiy savodxonlik maktabi tashkil etilmoqda. Ushbu maktab orqali bepul huquqiy o'quv kurslari joriy etilib, yoshlarga zamonaviy texnologiyalardan foydalanib bilim olish imkoniyati yaratiladi. Sh. Yusupovning ta'kidlashicha, onlayn platformalar yoshlar uchun qulay va foydalanishga oson bo'lib, ularga o'z vaqtlarini samarali boshqarish imkonini beradi [5].

Onlayn kurslar fuqarolik va jinoiy huquq, inson huquqlari, shartnoma tuzish, mehnat munosabatlari va boshqa muhim mavzularni qamrab oladi. Bu kurslar yoshlarning nazariy bilimlarini oshirish bilan birga, ularning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, onlayn platformalarda taqdim etiladigan interaktiv mashg'ulotlar va viktorinalar yoshlarning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Onlayn maktabning yana bir afzalligi – u mamlakatning turli hududlarida yashovchi yoshlar uchun ham ochiq bo'lishidir. Bu esa ta'lim imkoniyatlarining teng taqsimlanishiga xizmat qiladi. Z. Xoshimovning qayd etishicha, onlayn ta'lim yoshlarning geografik va ijtimoiy cheklovlardan qat'iy nazar bilim olishlariga imkon beradi [6].

Ta'lim muassasalarida "Huquqiy bilimlar oyligi" tadbirlari o'tkazilib, yoshlarning huquqiy bilim olishlari rag'batlantirilmoqda. Ushbu tadbirlar doirasida turli huquqiy mavzulardagi seminar-treninglar, munozaralar, viktorinalar va insho tanlovlari tashkil etiladi. A. Rasulovning ta'kidlashicha, bunday tadbirlar yoshlarning tanqidiy fikrlash va mustaqil tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi [4]. Masalan, munozaralar va viktorinalar yoshlarning qonunchilikka bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning o'zaro munosabatlarini mustahkamlaydi.

"Huquqiy bilimlar oyligi" tadbirlari yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish bilan birga, ularning qonunga itoatkorligini mustahkamlaydi. Masalan, ushbu tadbirlar doirasida tashkil etiladigan huquqiy mavzularga bag'ishlangan insho tanlovlari yoshlarning yozma ifoda qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, seminar-treninglarda yoshlarga murakkab huquqiy masalalarni sodda va tushunarli tarzda tushuntirish orqali ularning bilim saviyasi oshiriladi. M. Saidovning qayd etishicha, bunday tadbirlar yoshlarning jamiyatdagi faol ishtirokini rag'batlantirib, ularning ijtimoiy mas'uliyat hissini kuchaytiradi [4].

Yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish O'zbekistonning barqaror rivojlanishi va qonun ustuvorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Adliya organlari, Toshkent davlat yuridik universiteti va yuridik texnikumlar tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar yoshlarning qonunlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, vatanparvarlik tuyg'ularini kuchaytirish va huquqbuzarlikka qarshi murosasizlik munosabatini shakllantirishga xizmat qiladi. Olimlarning ta'kidlashicha, huquqiy ta'lim va targ'ibot faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasli, balki yoshlarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilishi lozim [2][3][4]. Kompleks huquqiy targ'ibot tadbirlari, "Tengdoshimga huquqiy yordam" aksiyalari, onlayn savodxonlik maktablari va "Huquqiy bilimlar oyligi" kabi tashabbuslar yoshlarning jamiyatda faol va mas'uliyatli fuqaro bo'lib yetishishiga yordam beradi.

Mazkur chora-tadbirlarning tizimli va uzluksiz amalga oshirilishi yoshlarning huquqiy immunitetini mustahkamlash, ularning qonunga itoatkorligi va huquqbuzarlikka toqatsizligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa mamlakatning kelajakdagi rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Olim Z. Xoshimovning qayd etishicha, yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki butun jamiyatning demokratik va adolatli munosabatlarga erishishiga xizmat qiladi [6].

1. Saidov, A. (2020). Huquqiy madaniyat va uning jamiyat rivojidadagi o'рни. Yuridik fanlar axborotnomasi, 12(3), 45-52.
2. Qosimova, N. (2019). Yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirish: muammo va yechim. Nargis.uz.
3. Rasulov, A. (2021). Jamiyatda huquqiy ong va madaniyatni yuksaltirish muammolari. Huquqiy siyosat tadqiqot instituti.
4. Saidov, M. (2023). Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda huquqiy tarbiyaning o'рни. Yuridik tadqiqotlar jurnali, 15(2), 34-41.
5. Yusupov, Sh. (2022). Onlayn ta'lim platformalari orqali huquqiy savodxonlikni oshirish. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, 8(4), 67-73.
6. Xoshimov, Z. (2021). Zamonaviy ta'limda huquqiy savodxonlikning o'рни. Ta'lim va rivojlanish jurnali, 10(1), 12-19.

